

Ai, Pasqual! (sainet)

"Què li oferiria el Centro Dramático Nacional a Lluís Pasqual que no li oferís el Lliure? La possibilitat de treballar textos en castellà? Se'n va anar en Pasqual a Madrid i després a París per realitzar-se en castellà i en francès? Fou aquesta l'única raó del seu exili? (Exili? De quin exili ens parla en Pasqual, quan sempre ha dit i repetit que mai no ha abandonat el Lliure, que sempre hi ha estat present?!)"

A cabo de llegir *Lluís Pasqual. Camí de teatre*, una llarga entrevista realitzada per la periodista francesa Cathy Morandeau, *Itak* de nom de guerra (Alter Pirenne, Col·lecció Escena, Barcelona 1993).

A la gent de l'ofici, i més als qui estem familiaritzats amb l'obra de Lluís Pasqual, amb els seus muntatges i la seva feina al Lliure, al Centro Dramático Nacional i al Théâtre de l'Odéon-Théâtre de l'Europe, l'entrevista no ens diu res de nou: el noranta per cent del que Pasqual explica a la periodista, ja ho sabem gràcies a altres entrevistes publicades a la premsa catalana i espanyola. Però el llibre no va pas adreçat a la gent de l'ofici ni, menys encara, a la gent de l'ofici del nostre país. De fet, l'edició original francesa vol ser una presentació de Lluís Pasqual al públic francès en general (no hi havia fins ara publicat a França cap llibre sobre el director català); un recorregut a través de la seva carrera artística i una reflexió d'ell mateix sobre el seu treball.

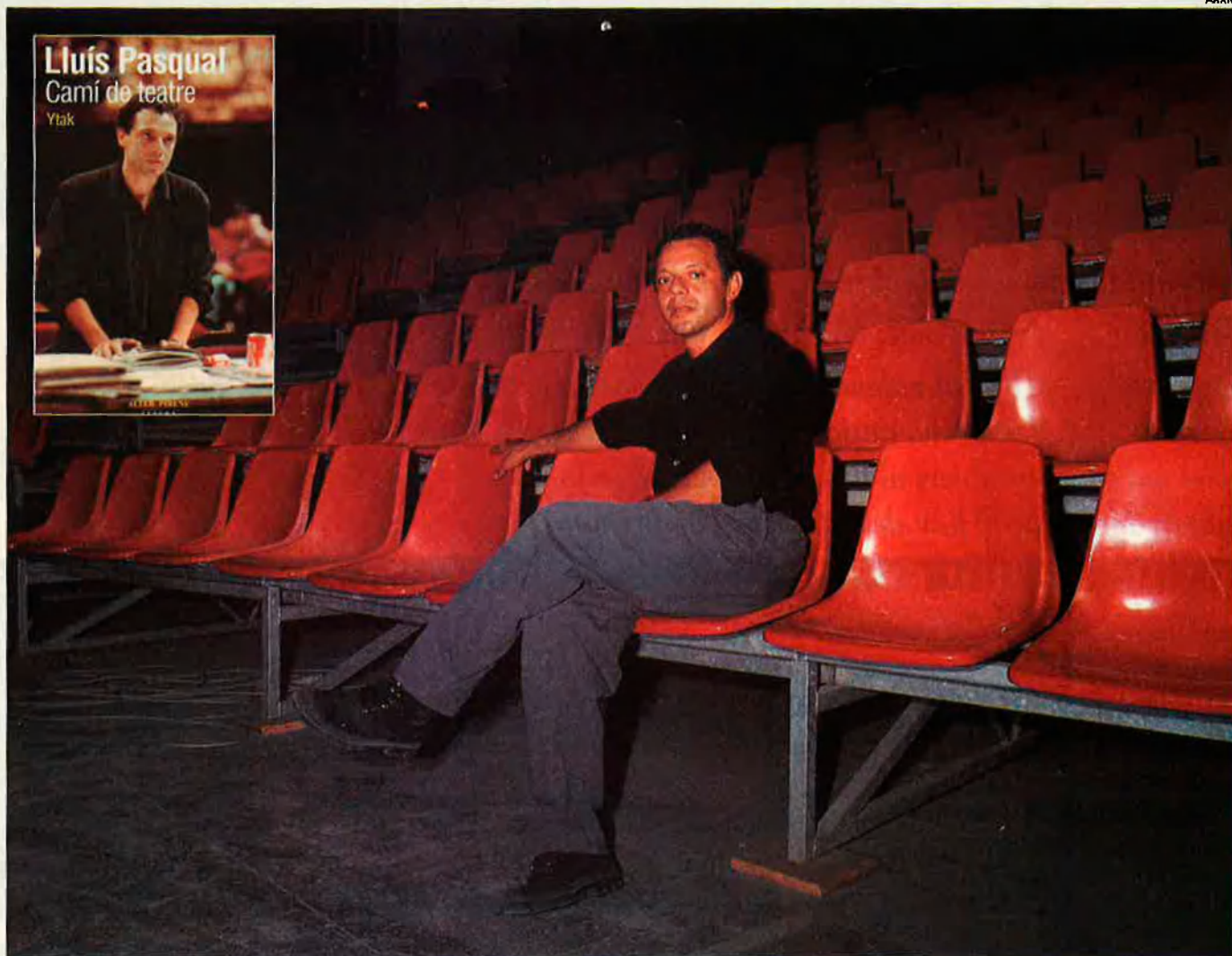
El que em sorprèn d'aquest llibre és que l'autora de l'entrevista sigui una persona que solament tenia catorze anys quan es va crear el Teatre Lliure (1976), i que, com fàcilment es pot comprovar llegint-lo, només conegui d'en Pasqual els muntatges que aquest ha realitzat darrerament a París. Però això, per sorprendent que pugui semblar, no és res al costat del desconeixement que la periodista sembla demostrar sobre la història recent del teatre català. I dic que sembla demostrar, perquè, francament, se'm fa molt difícil de creure que, vistes algunes incongruències en què cau Pasqual en les seves respostes, la periodista no l'aturi ni li demani que s'expliqui, si més no per respecte al públic francès, el qual, suposem, pot tenir un coneixement molt més migrat de la història recent del teatre català que no la periodista i Lluís Pasqual mateix.

Quines són aquestes incongruències? N'esmentaré solament un parell. La primera fa referència a la situació del teatre català al final de la guerra civil. "Després de la guerra —diu Pasqual (pàg. 22)—, el teatre professional en català va ser prohibit. Només alguns autors —catòlics manifestos o que no s'apartaven de la línia— podien ser representats. Més endavant, quan vaig començar a fer teatre, es podia actuar en català (...) I únicament en el marc del que se'n deia el *teatro de cámara* y *ensayo*. O sigui: assajar dos o tres mesos i actuar tres dies".

Efectivament, en acabar la guerra (1939), el teatre català va ser prohibit. **Tot el teatre en català**, inclosos els autors "catòlics manifestos o que no s'apartaven de la línia". La represa del teatre en català no es produeix fins sis anys després: juliol del 1945, al Teatre Apolo, amb la companyia de Jaume Borràs i Josep Bruguera. Quant als "autors catòlics manifestos", com explicaria en Pasqual l'estrena de *Galatea*, del meu pare, Josep Maria de Sagarra, al Teatre Victòria, el 15 de desembre de 1948? *Galatea* va ser classificada 4 ("rechazable") pel bisbat de Barcelona —els qui l'anaren a veure van cometre pecat, segons el bisbe— i el seu autor no era pas, al 1948, cap catòlic manifest ni cap personalitat propera al règim franquista, més aviat tot el contrari.

Podria esmentar altres casos semblants al de *Galatea*, però no cal. N'hi ha ben bé prou de fixar-nos en allò que diu Pasqual: "Però quan vaig començar a fer teatre, es podia actuar en català". És a dir... al 1968! (data del primer muntatge de Pasqual, a Reus, tal com figura en el seu currículum com a director, inclòs en el llibre que ens ocupa). De fet, i tal com hem vist, es podia actuar en català des del 1945 —en Pasqual (Reus, 1951) encara no havia nascut—, i no pas necessàriament en el marc del que se'n deia *teatro de cámara* y *ensayo*.

La segona incongruència d'en Pasqual fa referència a determinats personatges del teatre català. En Pasqual parla de gent que "per realitzar-se han estat abocats a l'exili" (pàg. 38) I esmenta Margarita Xirgu, Enric Borràs, Adolfo Marsillach, Núria Espert, "o jo mateix" —és a dir, Pasqual mateix—. En el cas de la Xirgu, aquesta eminent actriu va alternar sempre, fins a la seva mort, el teatre en català i en castellà, i no es va exiliar, que jo sàpiga, per realitzar-se. L'únic exili que va sofrir la Xirgu va ser a conseqüència de la guerra civil. El gran, l'immens, Enric Borràs es va presentar al Teatro de la Comedia de Madrid el 23 de maig de 1904 amb *Terra baixa*. En català. I va assolir un èxit impressionant. Des de llavors sempre va alternar el teatre en català i en castellà i no es va exiliar mai: va continuar vivint a casa seva del Pont de Vallcarca, *Villa Luisa*, on jo el vaig anar a visitar diverses vegades amb el meu pare, quan en Pasqual encara no havia nascut o era un nen de bolquers. El senyor Adolfo Marsillach no va fer mai teatre en català, ni ho va pretendre. El seu desig, en acabar els estudis, no era altre que el d'anar-se'n a Madrid a treballar al

María Guerrero amb el senyor Luis Escobar, la qual cosa va aconseguir gràcies a una carta de recomanació del meu pare. Que jo sàpiga, no es va haver d'exiliar per realitzar-se, a menys que en Pasqual entengui per realitzar-se dirigir la Compañía Nacional de Teatro Clásico. Núria Espert es vafer conèixer interpretant la *Medea* de Sèneca, en castellà, al Teatre Grec de Montjuïc. Des de llavors ha alternat el teatre castellà amb el català. Que jo sàpiga no s'ha exiliat (?) mai per realitzar-se, tret que, del fet d'interpretar Pemán a Madrid i en castellà, ara se'n digui realitzar-se.

Ens queda en Pasqual, "jo mateix". Què pensaran els seus companys del Lliure, què pensaria en Fabià Puigserver, en llegir que en Pasqual es va veure abocat a l'exili per tal de poder-se realitzar? Què li oferiria el Centro Dramático Nacional a Lluís Pasqual que no li oferís el Lliure? La possibilitat de treballar textos en castellà? Se'n va anar en Pasqual a Madrid i després a París per realitzar-se en castellà i en francès? Fou aquesta l'única raó del seu exili? (Exili? De quin exili ens parla

en Pasqual, quan sempre ha dit i repetit que mai no ha abandonat el Lliure, que sempre hi ha estat present?!)

Evidentment, la periodista francesa no li fa ni li farà cap d'aquestes ni altres preguntes. Es jove i qui sap si mai ha trepitjat el Lliure. En fi, així s'escriu la història del teatre català. Pobrets lectors francesos...! **Joan de Sagarra**